

Midtre Namdal samkommune

Barnevern

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Unntatt offentlighet
Offentleglova § 13

Deres ref.: Vår ref.: Saksbehandler: Arkivkode: Dato:
5559/ 2014 JASA 5.12.2014

Høringsuttalelse. Forslag til å utvide adgangen til å pålegge hjelpetiltak

Det takkes for muligheten til å komme med innspill til høringsnotat av 20.10.2014 om forslag til å utvide adgangen til å pålegge hjelpetiltak med hjemmel i lov om barneverntjenester (heretter høringsnotatet). Barnevernlederne i åtte av ti barneverntjenester i Nord-Trøndelag (heretter BLNT) har gått sammen om å skrive en felles uttalelse. I det følgende gis noen merknader angående både de materielle bestemmelsene og de prosessuelle bestemmelsene. Det vil videre i denne høringsuttalelsen først bli behandlet merknader til de foreslåtte materielle bestemmelsene før merknadene til de foreslåtte prosessuelle bestemmelsene omtales.

Høringsuttalelsen er gjennomlest og elektronisk godkjent av barnevernlederne i Verran, Inderøy, Steinkjer, Levanger, Verdal, Indre Namdal, Ytre Namdal og Midtre Namdal. De øvrige to tjenesten i Nord-Trøndelag består av kommuner i både Nord- og Sør-Trøndelag, og er ikke med på denne uttalelsen. Uttalelsen er ført i pennen av barneverntjenesten i Midtre Namdal samkommune.

Barneverntjenestene har følgende merknader til høringsnotatet:

Innledningsvis bemerkes det at man som offentlig myndighet skal være varsom med å anvende tvang og at tvangshjemler ikke alltid er til det beste verken for barn eller foreldre. Dersom en tvangshjemmel lovfestes betyr ikke det at den bør brukes hyppig.

Barneverntjenestene er positive til at det nå åpnes for en debatt om dette temaet. BLNT bemerker at det ikke er noe krav om pålegg av hjelpetiltak for å jobbe med foreldrene og få dem til å innse sitt behov for hjelp i hjemmet. Dette bør presiseres nærmere i lovproposisjonen eventuelt i form av forskrift eller rundskriv fra Departementet etter at en lovendring er vedtatt. Tiltak med bakgrunn i foreldrenes samtykke anses som en bedre tilnærming enn tvang. Her åpner barnevernloven allerede nå for at det kan være en prøveperiode av kortere varighet for at foreldrene kan få kjenne hvordan tiltaket fungerer. Det er som kjent ikke noe krav om at hjelpetiltak skal gjelde over en bestemt tidsperiode. MNB ser at det kan gi et ustabil tidsperspektiv å forholde seg til, men dersom foreldrene slik får følelsen av å bli hørt i prosessen og slik aksepterer hjelpetiltak så er det verdt det. Minste inngreps prinsipp tilsier også at man bør være varsom med bruk av tvang ved hjelpetiltak. Dette er et forhold som bør nærmere presiseres i forbindelse med fremmingen av lovforslaget.

Varsomhet med bruk av tvang av hensyn til samarbeidsforholdet og å komme i posisjon for å gi hjelp anses som et viktig moment ved vurderingen av lovfesting av pålegg om hjelpetiltak. Hensynet bør også tas i betraktning ved fastsetting av føringer for praktisering av bestemmelsene. Det gjelder særlig ved pålegg om omsorgsendrende hjelpetiltak. Umotiverte og kritiske foreldre er ikke noe gode verken med tanke på å få til endring eller med tanke på barnets hjemmesituasjon med foreldre som pålegges uønskede hjelpetiltak og da kan projisere sin misnøye over på barnet. Hensynet anses ikke å ha samme styrke i forhold til kompenserende tiltak og kontrolltiltak. I slike tilfeller anses det til barnets beste at kompenserende tiltak som kan settes inn utenfor hjemmet og kontrolltiltak for å se til at barn ikke eksponeres for rus og grenseoverskridende adferd fra foreldrene i den utstrekning lovgiver eksplisitt gir hjemmel til det. BLNT er her særlig opptatt av at hjelpetiltakene skal være tenkt å hjelpe barnet, ikke ramme det. Muligheten for at pålegg om hjelpetiltak kan ramme barnet kan være tilfellet i enkelte saker og bør avpasses i vurderingen av barnets beste jfr barnevernloven § 4-1. På den annen side ser også BLNT at pålegg om hjelpetiltak kan være en motivasjonsfaktor for frivillige hjelpetiltak som nevnt i høringsnotatet.

Kontrolltiltak bør i utgangspunktet ha som vilkår at undersøkelse etter barnevernloven § 4-3 ikke er tilstrekkelig for å avdekke forhold som søkes kontrollert i tillegg til at tiltaket har beskyttelse av barnet som formål. Det bør være forskjell på undersøkelse og tiltak for at partene ikke skal føle at det kun er undersøkelse og kontroll, men også hjelp.

BLNT viser i denne sammenhengen til den kommunale barneverntjenesten sin plikt til å avverge alvorlige lovbrudd jfr straffeloven § 139. Gjennom muligheten til å pålegge kontrolltiltak anses det mulig å oppfylle avvergelsesplikten uten å inngi anmelde til politiet. I utgangspunktet bør ikke pålagte hjelpetiltak erstatte anmeldelse da det er strafferettspleien sin oppgave å etterforske og iredteføre mulige lovbrudd. Barneverntjenesten sin adgang til å pålegge kontrolltiltak bør ikke bli et supplement til straffeforfølgning. Det bes om at Departementet klarlegger forholdene rundt dette spørsmålet.

Det advares i denne sammenheng videre mot at kontroll blir et for dominerende aspekt ved barneverntjenesten sin saksbehandling. Et pålagt kontrolltiltak bør ikke utad kunne oppfattes som at barneverntjenesten vurderer straffesanksjoner og ikke omsorgstiltak. Her er det noen kommunikasjonsutfordringer som må løses i praksis dersom lovforslaget vedtas.

Det bemerkes videre at vilkåret – nevnt i høringsnotatet – om at frivillige hjelpetiltak skal være forsøkt eller vurdert ikke er kommet med i den foreslåtte bestemmelsen til nytt 3. ledd i barnevernloven § 4-4. BLNT forstår det som at det foreslåtte vilkåret er sammenfallende med det i barnevernloven § 4-12 2. ledd. Det bes om dette avklares i det videre lovarbeidet. Vilkåret bør tydelig fremgå i lovbestemmelsen slik at det er tydelig for private parter hvilke vilkår som gjelder. For øvrig anses det som en god regel av pedagogiske hensyn slik at barneverntjenesten husker å vurdere frivillighet først jfr minste inngreps prinsipp. BLNT ber imidlertid om at det presiseres at det ikke skal være et krav om at frivillige hjelpetiltak er prøvd før hjelpetiltak kan pålegges. Etter BLNT sitt syn bør det være tilstrekkelig at det er vurdert. Her kan man se på hvordan praksis av barnevernloven § 4-12 2. ledd har utviklet seg. Det anses å være det beste lovteknisk sett om vilkårene er tilnærmet like med de tilpasninger som hjelpetiltak krever.

Det foreslås at følgende formulering inntas i den foreslåtte bestemmelsen til ny barnevernloven § 4-4 3. ledd 1. punktum «Fylkesnemnda kan om nødvendig og dersom frivillig hjelpetiltak er prøvd eller vurdert og funnet utilstrekkelig beslutte at tiltak...».

Samlet sett mener BLNT at en lovendring, der nåværende adgang til å pålegge hjelpetiltak utvides noe er kurant, men BLNT er skeptisk til at det gjøres for enkelt å pålegge hjelpetiltak da det kan gjøre at det ikke jobbes godt nok for å få til frivillige ordninger. Det bør ikke legges opp til at det blir lagt mindre vekt på godt barnevernarbeid som følge av en lovendring. Hensynet til forsvarlig saksbehandling jfr barnevernloven § 1-4 smhl Eckhoff/Smith 2010, Forvaltningsrett 9. utgave, side 212 kan ikke fravikes ved en lovendring.

BLNT registrerer at høringsnotatet ikke omhandler saker, der et barn over 15 år med partsrettigheter jfr barnevernloven § 6-3 ikke samtykker. Den foreslåtte bestemmelsen forstås i sin nåværende utforming dithen at det kun er dersom foreldre ikke samtykker at det kan pålegges hjelpetiltak. Dersom barnet ikke samtykker tolkes forslaget slik at barneverntjenesten ikke kan pålegge hjelpetiltak i hjemmet så fremt saken ikke dekkes av den foreslåtte bestemmelsen i barnevernloven § 4-4 4.ledd. MNB bemerker at det da kan bli et lovtomt område dersom det ikke foretas en nærmere drøfting av spørsmålet. Det vises til barnets rett til å bli hørt i Barnekonvensjonen art 12, som er et av de fire grunnprinsippene i konvensjonen jfr General Comment no 12 (2009) side 5. I den sammenheng MNB undrer seg over hvilken vekt barnets uttalelser er tiltenkt i forbindelse med pålegg om hjelpetiltak. Det bes om at Departementet avklarer dette nærmere for at det skal være felles standarder av hensyn til barnets beste.

Merknader de foreslåtte prosessuelle reglene i høringsnotatet:

Når det gjelder spørsmålet om hvor vedtaksmyndigheten bør legges tiltrer BLNT vurderingen i høringsnotatet av at vedtaksmyndigheten legges til Fylkesnemnda. BLNT bemerker at det er positivt at det blir kontroll med praktiseringen av tvang.

Det bemerkes at det i høringsnotatet ikke er vurdert om noen akutthjemmel for midlertidig pålegg om hjelpetiltak bør gis. Følgelig er det heller ikke foreslått noen saksbehandlingsregler for akuttvedtak. BLNT ser at det kan være behov for rask igangsetting av hjelpetiltak i enkelte situasjoner særlig dersom det er kontrolltiltak. Det bes derfor om at Departementet vurderer hvor vidt en akutthjemmel bør gis. Dersom det gis en akutthjemmel anses saksbehandlingsreglene for vedtak etter barnevernloven § 4-6 2. ledd å kunne gjelde for en eventuell ny akutthjemmel.

Pålegg om hjelpetiltak anses som et såpass alvorlig inngrep i privatlivssfæren at BLNT mener det er betenkelig ikke å ha et vilkår om samtykke fra private parter til forenklet behandling i Fylkesnemnda. Det dreier seg tiltak som dels skal gis i private hjem. At private parter får anledning til å påvirke prosessformen anses også som et gode for å oppnå aksept for Fylkesnemnda sin avgjørelse.

Det bør videre vektlegges at prosessformene i Fylkesnemnda bør være mest mulig like av hensyn til forutsigbarhet for private parter. BLNT ser at det vil medføre en øket arbeidsbyrde, men dersom det skal vedtas tvang bør prosessen være betryggende. Det vil likevel være mindre arbeid med hjelpetiltakssaker enn å fremme sak om omsorgsovertakelse med hjemmel i barnevernloven § 4-12.

BLNT mener krav om samtykke til forenklet nemndsbehandling heller ikke trenger å medføre så mye større arbeidsmengde. Det vises her til at nemndsleder har adgang til aktiv saksstyring etter gjeldende rett jfr barnevernloven § 7-15. Gjennom god saksstyring og begrenset berammet tid til nemndsmøte kan en effektiv prosess sikres uten at det griper inn for mye i private parter sin rettssikkerhet. Det anses også å være den beste løsningen med hensyn til at Fylkesnemnda skal ligne på en domstol at norsk rett sitt muntlighetsprinsipp jfr tvisteloven § 1-1 også gjelder i saker om pålegg om hjelpetiltak.

BLNT foreslår derfor at følgende formulering inntas i den foreslåtte bestemmelsen i barnevernloven § 7-14 2. ledd nr 2 if «... samt at private parter samtykker til det.».

BLNT bemerker at det er en fordel å bringe inn de(n) private part(er) sin(e) advokat(er) så tidlig i prosessen som mulig for slik å sikre en forsvarlig saksgang. Inkludering av advokat(er) kan også bidra til et bedre forhold mellom barneverntjenesten og private part(er), som på sikt kan utvikle seg til et samarbeid om frivillige hjelpetiltak. Det vil også

før en sak sendes til Fylkesnemnda være et gode å inkludere private part(er)s advokat(er) i barneverntjenesten sin saksbehandling. BLNT antar at rettshjelploven § 11 nr 2 bokstav b om fritt rettsråd i fylkesnemndssaker i sin nåværende utforming, også vil gjelde der det besluttes at sak fremmes om pålegg av hjelpetiltak. Dersom Departementet er av en annen oppfatning bør det fremmes forslag om lovendring.

BLNT kan ikke se at det er foreslått noen bestemmelse om når det skal fremmes sak om fortsatt hjelpetiltak etter utløpet av tiltaksperioden på ett år. Det foreslås at begjæring om fortsatt hjelpetiltak bør fremmes i god tid før ettårsfristen utløper for gjeldende vedtak om pålegg av hjelpetiltak. Hva som er i god tid og om dette skal være regulert i lov eller på annen måte overlates til Departementet å vurdere.

Med hilsen

Kirsti Myrvang
Barnevernleder, Midtre Namdal samkommune

Kim Andre Vangberg
Barnevernleder, Ytre Namdal samkommune

Trine Gartland Gåsbakk
Barnevernleder, Indre Namdal samkommune

Bente Nestvold
Barnevernleder, Verdal kommune

Ann Tove Storholmen
Barnevernleder, Inderøy kommune

Lene Vibeke Rønning
Barnevernleder, Steinkjer kommune

Eli Bjøraas Weiseth
Barnevernleder, Levanger kommune

Siv Lorentzen
Barnevernleder, Verran kommune

Dokumentet er elektronisk signert, og har derfor ingen signatur.